ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА БЕЗПЕКА 30.08.2024 | Мрідула Гош

Меню по-київськи від індійського прем'єра Моді

Як Індія змінює акценти зовнішньої політики на тлі війни в Україні та простягає руку Центральній і Східній Європі з метою співпраці

Візит прем'єр-міністра Індії Нарендри Моді в Київ 23 серпня і День незалежності України 24 серпня пройшли відносно спокійно на цій понівеченій війною землі. Але 26 серпня Росія випустила 127 ракет і 107 безпілотників по об'єктах енергетичної інфраструктури – найбільшу кількість з початку вторгнення в 2022 році. І це, і обстріл ракетами найбільшої в Україні дитячої лікарні в Києві 8 липня, коли Моді був в Москві, свідчить про те, що Росія не має наміру вести мирні переговори. Водночас, з огляду на розгортання Курської операції попри саміти й мирні плани, багато хто з оглядачів заперечує і мирні наміри України. Чому візит прем'єр-міністра Моді був необхідний за цих обставин? Яке його значення?

Говорити про мир вкрай важливо, і Україна розуміє це як ніхто. Візит пана Моді мав перекрити жахливу оптику його ведмежих обіймів з Путіним в той час, коли ракети вбивали українських дітей. Крім того, пан Моді був не просто мовчазним спостерігачем, він сам наголошував на важливості діалогу та дипломатії для припинення війни, на тому, як боляче бачити смерть невинних цивільних і дітей, так само, як він виголошував ці слова перед президентом Росії Володимиром Путіним в вересні 2022 року в Самарканді та 9 липня в Москві. Він сказав президентові України Володимиру Зеленському, що Індія не нейтральна в цій війні, вона на боці миру. Але за цими заявами не послідувало жодного мирного плану. Моді, на відміну від Орбана, Лули і Сі Цзіньпіна, не займався розробкою плану припинення війни між Україною і Росією. Це відрізняє його від посередників і фактично підтверджує індійську традицію пасивного посередництва, адже Індія не залучає посередників як третю сторону в свої суперечки з сусідами. Отже, це розмови про мир, коли миру не видно.

Експерти та ЗМІ, які Втім, варто зазначити, що в спільній заяві

гучно заявляли про «мирне посередництво» Моді до і під час візиту, протверезіли й стали натомість підкреслювати його історичний характер

лідерів за підсумками саміту йдеться про «інноваційні рішення» для «забезпечення всеосяжного, справедливого і тривалого миру». Три прикметники перед словом «мир» важать більше, особливо в сукупності зі звичною підтримкою Індією територіальної цілісності та суверенітету України відповідно до Статуту ООН.

Експерти та ЗМІ, які гучно заявляли про «мирне посередництво» Моді до і під час візиту, протверезіли й стали натомість підкреслювати його історичний характер. Це був перший візит індійського прем'єр-міністра в незалежну Україну після встановлення дипломатичних відносин в 1992 році. З погляду дипломатії саме це, мабуть, і є показником значущості візиту: він підняв українсько-індійські відносини на найвищий політичний рівень. Це було продемонстровано в спільній заяві лідерів, яка складається з 32 пунктів.

Двосторонні відносини в майбутньому перейдуть від всебічного до стратегічного партнерства

Головні висновки полягають в тому, що двосторонні відносини в майбутньому перейдуть від всебічного до стратегічного партнерства. Економічна, науково-технічна, а також оборонна співпраця демонструє дедалі більший інтерес Індії до дешевших рішень в сфері БПЛА та інших технологій, які Україна опанувала під час війни без достатньої та своєчасної підтримки з боку Заходу.

Не забули й про культуру та зв'язки між людьми. Так само згадують у документі реформи Ради Безпеки ООН, а саме процесу розширення представництва, в якому Україна підтримує кандидатуру Індії як постійного члена. Індія підтвердила, що підтримує приєднання України до Міжнародного сонячного альянсу. І, звичайно, спільна позиція проти тероризму зшила все це в одне.

Ще один важливий результат візиту: було зроблено певні маленькі, але впевнені кроки, як цеглинки, з яких складається грандіозна споруда. Секторальні консультації на рівні міністрів, які тривають уже кілька місяців, дозволили підготувати чотири меморандуми, підписані під час візиту. Меморандуми стосуються фармацевтики, гігантським виробником якої нині є Індія, а також сільськогосподарської продукції, величезні обсяги якої Індія купує у України.

Нещодавно було завершено роботу над ключовою складовою публічної дипломатії – угодою про культурне співробітництво, яка обговорювалася з 2002 року. Цей меморандум не тільки про культурні обміни й делегації, фестивалі й заходи, а й про збереження нематеріальної і матеріальної культурної спадщини, бібліотек, музеїв і культурних архівів.

Останнє, але не менш важливе – підписання меморандуму про розвиток громад, в рамках якого Індія надасть грант на відновлення на рівні громад соціальної і цивільної інфраструктури, зруйнованої під час війни. Зазвичай Індія надає таку грантову допомогу тільки сусідам. Час покаже, чи допоможуть ці меморандуми залучити Індію в різні складові мирного плану з десяти пунктів президента України Володимира Зеленського, такі як продовольча безпека, охорона здоров'я, захист культурної спадщини та повоєнна відбудова.

Ніколи раніше фактор причетності до мирного процесу в Європі після Другої світової війни не був настільки важливим і актуальним для зовнішньої політики неєвропейських держав, особливо країн Глобального Півдня

Ба більше, візит Моді показав, що починається щось цікаве: політика Індії «Погляд на Схід» зосереджена на Східній і Центральній Європі. Після Чехії та Угорщини подвійний візит в Польщу і в Україну, що відбувається вперше за 45 і 33 роки відповідно, є не просто історичною подією, а зрушенням у зближенні з розширеним Європейським союзом.

Сепарація від Росії – це питання, якого індійські політики уникають, іноді рішуче заперечуючи, але факти і дані показують, що відокремлення вже давно почалося, зокрема в оборонному секторі. За даними SIPRI, в 2009 році 76 відсотків оборонного обладнання походило з Росії, а в 2019-му – ще до пандемії та повномасштабної війни – цей показник знизився до 36 відсотків.

Купівля сирої нафти у Росії – ахіллесова п'ята Індії

Купівля сирої нафти у Росії – ахіллесова п'ята Індії. Економічне зростання, яке є метою пана Моді, залежить від дешевої енергії, але не без політичних компромісів, оскільки президент Зеленський закликав його зменшити аби припинити сприяння Росії. На той факт, що це сприяння є маргінальним, оскільки транзакції здійснюються в рупіях, а значна частина

переробленої нафти продається на Захід, не завжди звертають увагу.

Існує також фактор Китаю для Індії. В першому Захід бачить скоріше супротивника, а в останній – партнера в зміцненні безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні. Дедалі тепліші відносини Росії з Китаєм є тригером для активізації цих процесів.

Ніколи раніше фактор причетності до мирного процесу в Європі після Другої світової війни не був настільки важливим і актуальним для зовнішньої політики неєвропейських держав, особливо країн Глобального Півдня. Візит в Україну можна розглядати в цьому контексті як подовження руки, яку Індія простягає Центральній і Східній Європі з метою співпраці.

Мрідула Гош

Др. Мрідула Гош (Mridula Ghosh) – індійська історикиня-міжнародниця, правозахисниця, політологиня та журналістка. Отримала освіту в Президенсі-коледжі при Калькутському університеті, та науковий ступінь докторки філософії в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка. У минулому працювала в ООН, зараз є доценткою кафедри міжнародних відносин Національного університету «Києво-Могилянська академія» та очолює Східноєвропейський інститут розвитку.